

ملاحظات در سیاست‌های توسعه حمل و نقل شهری با تاکید بر کلان شهرها

رحمت محمدزاده^۱

گروه معماری دانشکده عمران- دانشگاه تبریز

rahmat@tabrizu.ac.ir

حسین فلاح نژاد^۲

گروه معماری دانشکده عمران- دانشگاه تبریز

چکیده

اغلب کلان شهرها با مسائل و مشکلات ناشی از ترافیک و حمل و نقل مواجه می‌باشند؛ این مسئله با افزایش درآمدها، رونق فعالیت‌های خدماتی، تجاری و صنعتی و سوخت نسبتاً ارزان قیمت، سبب افزایش تقاضای حمل و نقل حتی سریع‌تر از اندازه جمعیت شهری می‌گردد. امروزه برخی از کلان شهرها، به راه اندازی سیستم‌های ریلی پر هزینه چون مترو یا قطار شهری متوسل می‌شوند و بدین ترتیب با تکیه بر راه حل‌های سرمایه‌بر، به قطع یا کاهش و یا تاخیر در ارائه خدمات شهری کمک می‌نمایند. این مقاله با بررسی مروری، پیشنهاد می‌کند علاوه بر بکارگیری تکنیک‌های کنترل‌کننده تقاضای ترافیک، بایستی سیستم‌های حمل و نقل عمومی چون اتوبوس رانی و مینی بوس رانی در کنار توسعه و تشویق سفرهای پیاده و دوچرخه‌سریعا اصلاح و تقویت گردد. واژه‌گان کلیدی: سیاست‌های ترافیکی، توسعه شهری، کارآیی حمل و نقل.

۱. مقدمه

اغلب کلان شهرها با مسائل و مشکلات ناشی از ترافیک و حمل و نقل مواجه می‌باشند؛ ترافیک وسائط نقلیه موتوری و شبکه‌های ارتباطی در یک دور بسته بسرعت در حال گسترش هستند؛ جابجایی مردم و کالا با وجود هزینه قابل توجه به کندی صورت می‌گیرد. آلودگی‌های زیست محیطی از جمله آلودگی خاک، صوت و هوا گسترده است و هزینه‌های حمل و نقل روند صعودی دارد. نتیجه این امر، کاهش بهره‌وری و کارایی شهر، فشار بر بودجه‌های ملی، محلی و در تنگنا قرار گرفتن مؤسسات و سازمان‌های شهری می‌باشد. طبیعی است که این مسائل با کاهش درآمدهای ناشی از نفت بیش از پیش تشدید می‌گردد. همچنین معضل حمل و نقل با تلفات انسانی سنگین توأم است. آمار نشان می‌دهد که حوادث ترافیکی ایران با بیش از ۲۰/۰۰۰ کشته در سال (۱۳۹۱) از علل اصلی مرگ و میر در کشور می‌باشد [۱]. این وضعیت نابسامان، اساساً در اثر نرخ رشد بی‌سابقه جمعیت شهرها و بویژه کلانشهرها روی داده است. جمعیت ایران، طی پنجاه سال اخیر (۱۳۸۵-۱۳۳۵) نسبت به قبل شتاب بیشتری به خود گرفته و به بیش از سه و نیم برابر رسیده است. بر اساس نتایج سرشماری مرکز آمار (۱۳۸۵)، جمعیت کشور ۷۰/۵ میلیون نفر بوده که در مقایسه با جمعیت ۶۰ میلیون نفری سال ۱۳۷۵ مبین خالص افزایشی در حدود ۱۴/۸ درصد یا ۱۰/۴ میلیون نفر در این فاصله بوده است [۲]. بر اساس سناریوی حد متوسط سازمان ملل (۲۰۰۴) جمعیت ایران از ۷۵/۵۳۷ میلیون نفر در سال ۱۳۹۰ به ۱۰۵ میلیون نفر در سال ۱۴۳۰ مطابق با روند فعلی باروی کل کشور افزایش خواهد یافت [۳]. طبیعی است که برای خدمات دهی به این تعداد عظیم جمعیت، ناگزیر بایستی نواحی شهری جدیدی گسترش یابند. این توسعه با افزایش درآمدهای شخصی، رونق فعالیت‌های خدماتی، تجاری و صنعتی و فقدان سیستم

^۱ دانشیار گروه معماری دانشگاه تبریز

^۲ مربی گروه معماری دانشگاه تبریز